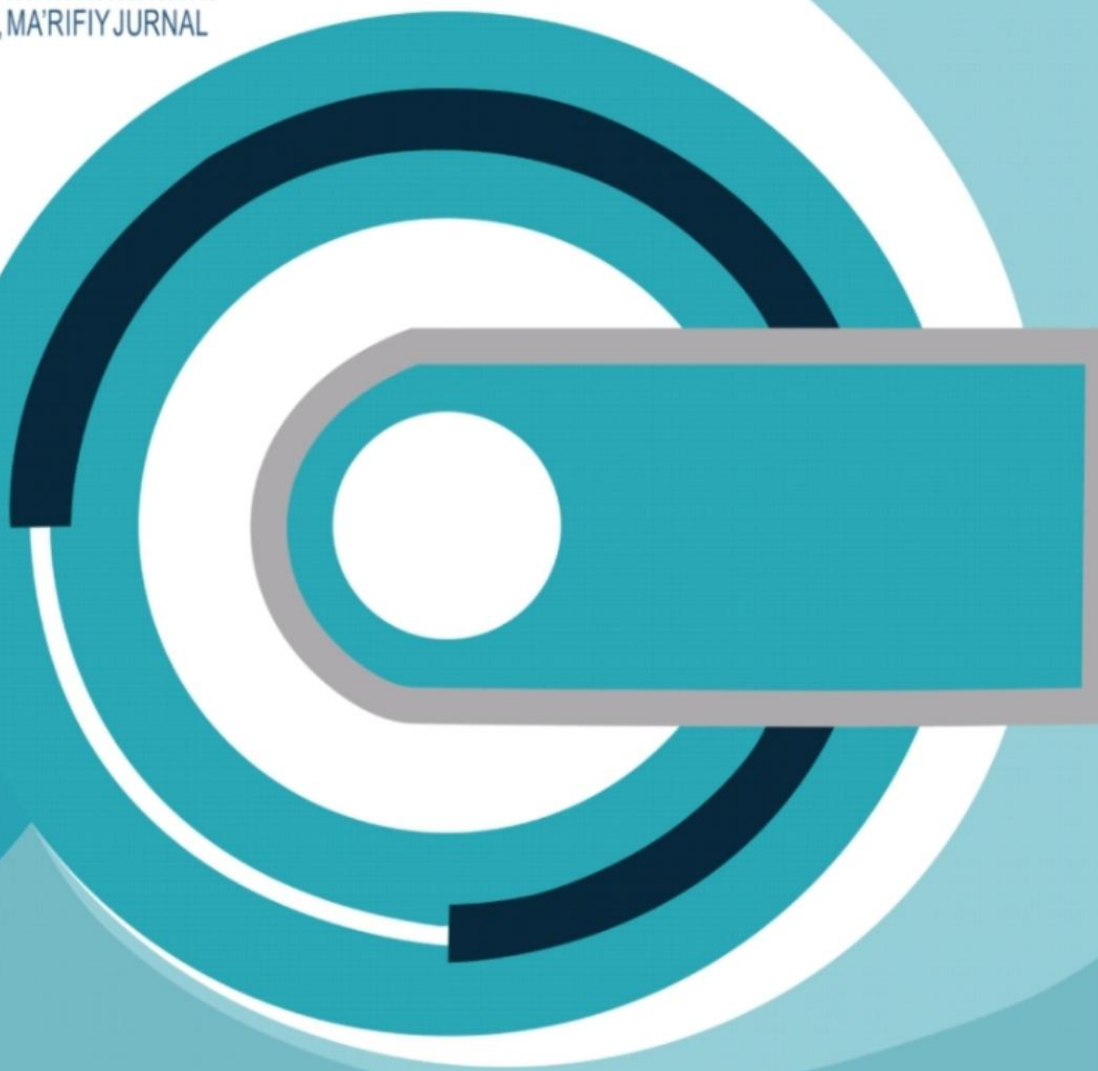

KASB-HUNAR TA'LIMI

ILMIY-USLUBIY, AMALIY, MA'RIFIY JURNAL

2023, № 8-son

KASB-HUNAR TA'LIMI

Профессиональное образование
Professional education

Ilmiy-uslubiy, amaliy, ma'rifiy jurnal
2023-yil, 8-son

Muassislari:

Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,
Pedagogik innovatsiyalar, professional ta'lim
boshqaruv hamda pedagog kadrlarni qayta
tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti

Bosh muharrir: Z.Y.XUDAYBERDIYEV
Ijrochi direktor: H.SIROJIDDINOV

Tahrir hay'ati:

M.XOLMUKAMEDOV, R.X.JO'RAYEV,
A.Q.JALALOV, **A.R.XODJABAYEV**,
J.SH.SHOSALIMOV, A.NABIYEV,
A.A.HASANOV, H.SIROJIDDINOV,
K.M.GULYAMOV

Jurnal 2000-yildan nashr etila boshlangan.
O'zbekiston matbuot va axborot agentligida
2007-yil 3-yanvarda qaytadan ro'yxatga olinib,
0109-raqamli guvohnoma berilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar
Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasi
tomonidan 2017 yil 29 avgustdagi 241/8 qarori
bilan Pedagogika fanlari bo'yicha dissertatsiyalar
yuzasidan asosiy ilmiy natijalarni chop etishga
tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Manzil: 100095, Toshkent sh., Olmazor tumani
Universitet ko'chasi, 2-uy
Tel.: 90-979-75-89; 94-677-90-32;

E-mail: kasbhunartalimi@mail.ru,
ksbjurnal@inbox.uz.

Nashr uchun mas'ul
H.Sirojiddinov

Sahifalovchi:
I.Sirojiddinov

Tahririyat fikri muallif nuqtai nazariga to'g'ri
kelmasligi mumkin.

Tahririyatga yuborilgan maqolalar tahrir etilmaydi
va egasiga qaytarilmaydi.
Jurnalidan ko'chirib bosilganda "Kasb-hunar ta'limi"
jurnalidan olingani izohlanishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 15.12.2023-yil.
Bichimi 60x84 1/8
Bosma tabog'i 10. Adadi 60 nusxa.
Buyurtma "PROFIEDUPRESS" MChJ
bosmaxonasida chop etildi.

Korxona manzili: Toshkent shahri, Sirg'ali tumani,
Yangi Sirg'ali ko'chasi, 18-uy

МУНДАРИЖА

Sharipova B.S. Bo'lajak biologiya fani o'qituvchilari bioetik madaniyatida axloqiy me'yor va uni baholash tamoyillari.....	3
Egamberdiyeva M.G. Multimedia vositalari asosida tayyorlov guruhi bolalarini ijodiy hikoya tuzishga o'rgatish metodikasini takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	6
Fozilov O. O'zbek va ingliz tillarida perefrazalarni o'rganish metodikasi.10	
Ibragimova Sh.O. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining darsga nisbatan mas'uliyatli munosabatini rivojlantirishda pedagog va ota-ona hamkorligini tashkil etishning metodik imkoniyatlari.....	13
Yo'ldosheva M.S. O'quvchi-yoshlarda ekologik madaniyatni shakllantirish.....	22
Karimova N.R., Abdulkadirov I.A. Bo'lajak o'qituvchilarni innovatsion faoliyatga tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari.....	26
Muslimov Sh.N. Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy sifatlarini shakllanishi.....	30
Pulatova M.K. Umumta'lim maktablari o'qituvchilarida o'quvchilarni o'quv strategiyalariga (learning strategies) o'rgatish ko'nikmalarini rivojlantirish.....	33
Mahkamova D. O'quvchilarni kasbga yo'naltirishning maqsadi, vazifalari va amaliy mexanizmlari.....	37
Norinov M. Ta'lim samaradorligini oshirishda va kasbiy kompetensiyasini shakllantirishda multimedia vositalarining imkoniyatlari.....	43
Raximov X.A., Rasulova M.S. Raqamli ta'lim muhitida matematika fanini o'qitishda talabalar mustaqil ishini roli.....	47
No'monxonova M.N. Bo'lajak tilshunoslarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishda axborot texnologiyalarining samaradorligi.....	52
Alimqulova R.G. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga nutq madaniyatini rivojlantirishdagi muammo va yechimlar.....	56
Xusenova S.B. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tayanch ma'naviy kompetensiyasi komponentlari.....	62
Sirojiddinova N.Q. Innovatsion ta'lim sharoitida maktabgacha ta'lim tayyorlov guruhi bolalarida atrof muhitga munosabatni shakllantirish.66	
Xaitova N.F. Boshlang'ich ta'limda geymifikatsiyadan foydalanish orqali o'quvchilar motivatsiyasini rivojlantirish jarayoni.....	72
Ikromov X.X. Talabalarni ma'lumotlar bazasini boshqarishga asoslangan innovatsion axborot tizimlarini yaratishga tayyorlashning nazariy jihatlari.....	76
Abdullaeva H.A. Гендерные подходы к образовательной среде в совершенствовании познавательно-профессиональных компетенций будущих учителей начального образования.....	80
Усманова К.Х. Таълимни рақамлаштириш шароитида инглиз тили ўқитишда медиатеكنولوجياларни қўллаш бўйича тадқиқотларнинг илмий-назарий таҳлили.....	84
Azamxonov B.S. Bakalavriat talabalarining mixed reality texnologiyasi asosida takomillashtirilgan axborot kompetentligi va akademik ko'rsatkichlarining tahlili: empirik tadqiqotlar.....	88
Isakulova N.J. "Pedagogika" fani kategoriyalarining o'ziga xos xususiyatlari.....	93
Rasulov U.M. Test sinov tizimining maqsad va vazifalari.....	99
Usmonov S.A., Melibayeva F.M. Axborot texnologiyalari orqali tibbiyotda biofizikani o'qitish samaradorligini oshirish.....	106
Mardov S.X. Dizayn fikrlash va uning nazariy jihatlarini hamda grafik ta'lim jarayonidagi amaliy ahamiyati.....	110
Norqulova D.U. Tasviriyy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyada pedagogik-psixologik jihatlarining rivojlanishi.....	117
Atakov I. Umumiy o'rta ta'lim maktablarida "tarbiya" fani o'qitishda interfaol usullardan foydalanish.....	125
Qurbonov P.S. Informatika fanini masofadan o'qitishning interfaol metodlari va uni amaliyotda qo'llash.....	133
Botirova X.T. Ijro ko'nikmalarini o'zlashtirish va asarlar tahlili.....	141
Madaminov J.Z. Muhandislik kompyuter grafikasi" fanining ixtisoslik fanlari bilan integratsiyasini amalga oshirish masalalari.....	146
Shernazarov I.E. O'quvchilarda funksional savodxonlik kompetensiyalarini shakllantirish.....	152

UMUMTA'LIM MAKTABLARI O'QITUVCHILARIDA O'QUVCHILARNI O'QUV STRATEGIYALARIGA (LEARNING STRATEGIES) O'RGATISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

PULATOVA MUATTAR KURAKBOYEVNA
Samarqand davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim jarayonlari qamroviga kirgan o'quv startegiyalari, pedagoglarning kasbiy rivojlanish tendensiyasi, o'quvchilarning sifatli bilim olishi, o'z ustida mustaqil ishlay olish ko'nikmlarini rivojlantirish jarayonida pedagoglarning roli, o'qituvchi o'zida yangi yondoshuvlarni shakllantira olishi va mavjud ko'nikmlarini rivojlantirish masalalari yuzasidan fikrlar bayon etilgan.

Аннотация: В данной статье рассматриваются образовательные стратегии, профессиональное развитие педагогов, роль педагогов в процессе формирования у учащихся качественных знаний, навыков самостоятельной работы, у самого учителя появляются новые взгляды на вопросы формирования подходов и развития уже имеющихся навыков. представлено.

Abstract: This article considers educational strategies, the professional development of pedagogues, and the role of pedagogues in the process of developing students' quality knowledge, and independent work skills, the teacher himself has new opinions on the issues of forming approaches and developing existing skills.

Kalit so'zlar: Pedagog, ta'lim oluvchi, strategiya, o'quv strategiyasi, kasbiy rivojlanish, o'quv strategiyalari bo'yicha maslahatchi, oson o'quv uslublarini o'rganish.

Ключевые слова: педагог, учащийся, стратегия, стратегия обучения, профессиональное развитие, консультант по стратегии обучения, обучение легким стилям обучения.

Keywords: Educator, learner, strategy, instructional strategy, professional development, instructional strategy consultant, learning easy studying styles.

Bugungi kunda o'quv jarayonini yanada mazmunli tashkil etish maqsadida soha vakillari tomonidan ta'lim berishning innovatsion yondashuvlaridan foydalanish masalasi yuzasidan ko'plab izlanishlar olib borilmoqda. Zamonaviy o'qitish vositalaridan foydalanish bilan bir qatorda, sifatli bilim olish zaruriy ehtiyoj va istiqbolli kelajak kaliti ekanligini o'quvchilari ongiga singdira olish ko'nikmasi har bir pedagogning professiogrammasi tarkibiga kirishi lozimligidan kelib chiqib, pedagoglarda mazkur ko'nikmani rivojlantirish yosh avlodning muvaffaqiyatli hayoti poydevori bo'la oladi deyish mumkin.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining

2017 yil 26 sentabrda qabul qilingan "Pedagog kadrlarni tayyorlash, xalq ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi PQ-3289-sonli qarori bugungi kun o'qituvchisining kasbiy kompetentligi, o'z ustida muntazam ishlashi, faoliyatini innovatsion tamoyillar bilan uzviy bog'laganligi, kasbiy trayektoriyasini zamonaviy strategik yondashuvlar asosida tashkil etishini nazarda tutadi. Pedagogning kasbiy rivojlanishi nuqtai nazaridan o'quvchilarni o'quv strategiyalariga o'rgatish masalasi o'zining yangi yechimlarini kutayotgan yo'nalish sifatida innovatsion takliflarni talab etmoqda. Strategiya so'zi

inglizcha “strategy” - “uzoq muddatli yoki umumiy maqsadga erishish uchun mo‘ljallangan harakatlar rejasi” ma’nosidan kelib chiqqan. O‘quv strategiyalari - bu ta’lim oluvchining umumiy o‘rganish qobiliyatlarini yaxshilash uchun ishlab chiqilgan usullardir. O‘quv strategiyalari g‘oyalar, xotiralar, mantiqiy fikrlash, his-tuyg‘ular kabi resurslardan foydalangan holda o‘rganish mazmunini o‘zlashtirish va eslab qolishga yordam berish uchun mo‘ljallangan. Samarali o‘quv strategiyalari har xil turdagi o‘quvchilarga xotira va diqqatni jamlash qobiliyatini yaxshilash, o‘qish va yozish ko‘nikmalarini sifatini oshirish, muammolarni hal qilish qobiliyatini yaxshilashga yordam beradi. O‘quv strategiyalarining yangi ko‘rinishlari o‘quvchilarda o‘z-o‘zini rivojlantirish, mustaqil ta’lim olishni rag‘batlantirish, oson o‘quv uslublarini o‘rganish, kam vaqt mobaynida hajm va sifat jihatdan ko‘lami katta ma’lumotlarni osonlik bilan o‘zlashtirish usullarini o‘zida kashf etish kabi komponentlarni o‘zida jamlagan ko‘rinishi o‘quv strategiyalarining modern usuli sifatida baholanadi.[1]

Ta’lim oluvchi jamiyatda muvaffaqiyatga erishgan shaxs sifatida kamolga yetishi uchun o‘z ehtiyojlari savfiga o‘qish, bilim olish, ko‘nikmalarni mustahkamlash kabi harakatlarni turmush tarzining ajralmas qismiga aylantirish lozim. O‘quvchi ongida muntazam ravishda o‘z ustida ishlash ko‘nikmasini kundalik hayotiy ehtiyoj sifatida qabul qilinishida dastlabki turkuni pedagog o‘z vaqtida bera olishi muhim ahamiyatga ega.

D.Kidd (Kanada), M.Noulz (AQSh), P.Djarvis (Angliya) kabi olimlarning pedagogik qarashlarida ilgarilab ketishga mo‘ljall olish g‘oyasi muhim nazariy asos sifatida e’tirof etiladi. Bu kontekstda nafaqat oliy ta’limda tayyorgarligi, balki faoliyatining undan keyingi bosqichlarida ham o‘qituvchi pozitsiyasini davr talablariga hamohang tarzda kasbiy darajasini uzluksiz oshirib

borish orqali faoliyatini yuritishga qodir bo‘lgan umrbod o‘quvchi o‘rnida belgilash qimmatli yondashuv sifatida tasavvur qilinadi. O‘qituvchi faoliyatiga qo‘yiladigan yangi talablar hamda chaqiriqlarga tez va samarali munosabat bildirgan holda uning mustaqil ravishda o‘zgartirishlar kirita olish kompetentligi ham zaruriy sifat tariqasida baholanadi. O‘qitishning dolzarb muammolariga bag‘ishlangan kurslar tashkil qilish, ilg‘or o‘qituvchilarning ish tajribasini o‘rganish va ommalashtirish o‘qituvchilarning o‘z faoliyatlarini tashxislashlarini ta’minlash, pedagoglarning kreativ salohiyatlarini bosqichma-bosqich rivojlantirish zarur. Individual rivojlanish faoliyatini qo‘llab-quvvatlash nuqtai nazaridan ta’lim oluvchida o‘quv strategiyasi tushunchasini shakllanganlik darajasi muhim. Schumaker va Deshlerlar yondoshuviga ko‘ra o‘quv strategiyasi - bu maktabda, shuningdek, akademik bo‘lmagan sharoitlarda ta’lim mazmunini o‘rganish yoki boshqa vazifalarni yanada samarali bajarish uchun shaxsning muayyan ko‘nikmalar to‘plamini tashkil qilish va ishlatish usuli.[3]

O‘quv strategiyasi bo‘yicha ko‘rsatmalar o‘quvchilarga qanday o‘rganish lozimligi, muammolarni qanday hal etish usullari va muvaffaqiyatga erishish uchun o‘rgangan ma’lumotlaridan qanday foydalanishni o‘rgatish orqali o‘qish jarayonini osonlashtiradigan tamoyillar, strategiyalar hisoblanadi. O‘quv strategiyalari imtihondan o‘tish uchun o‘qish rejasini ishlab chiqishni o‘rganish, ma’lumotlar mazmunini tushunishni nazorat qilib borish, o‘quv materiallarini aniqlashtirish va natijalarni baholashni o‘z ichiga oladi. O‘quv strategiyalari umr davomida o‘qib o‘rganish (lifelong learning) ning kaliti bo‘lib, quyidagicha bosqichli startegiyalarni ishlab chiqishni nazarda tutadi:

- maqsadlarni belgilash;
- o‘z-o‘ziga o‘rgatish;
- o‘z-o‘zini nazorat qilish;

Mazkur jarayonda ta’lim beruvchi

o'quv ko'nikmalari bo'yicha maslahatchi maqomiga ega bo'ladi. O'quv strategiyalari bo'yicha maslahatchiga aylangan pedagog o'quvchilarga o'quv dasturi materialining mazmunini yoki muayyan ko'nikmalarni o'rgatish bilan birga, qanday qilib o'rganishni o'rgatadi. Jarayonda pedagog imkoniyatlar bo'yicha ma'lumotlarga asoslanib, har bir o'quvchiga o'ziga kerak bo'lgan individual o'quv strategiyalarini ishlab chiqish yoki takomillashtirishga yordam berish uchun mo'ljallangan maxsus amallar ketma-ketligini rejasini tuzadi va tanishtiradi, o'quv yili mabaynida muntazam ravishda kuzatadi. O'qituvchi o'quvchilariga quyidagi turlarga mansub o'quv strategiyalarini ishlab chiqishda yordam berishi mumkin: vaqtni boshqarish va tashkil etish, matnni o'qish va tushunish, ma'lumotni o'rganish va eslab qolish, yozib borish va qayd etib qo'yish, samarali muloqot qilish, motivatsiya, muammoni hal qilish, topshiriq natijasini sifat jihatidan oshirish.

Dunyo hamjamiyati bugungi kunda o'quv strategiyalarini ma'lumotlarni o'rganish va vazifalarni yanada samaraliroq bajarish kabi maqsadlarda foydalanishni asoslaydi. [2] Mazkur strategiyalar quyidagi maqsadlarda yordam berishini nazarda tutadi: matnni o'qish va tushunish, loyihalar va yozma ishlarni bajarish, eslatmalar yozib olish, vaqtni boshqarish, tashkil eta olish, ma'lumotlarni o'rganish va eslab qolish, test topshirish, muammoni hal qilish, o'z-o'zini himoya qilish.

Xorijda ta'lim oluvchining ma'lum maqsadli o'quv faoliyatini rejalashtirish uchun o'quv strategiyalarini tuzib beradigan o'quv strategisti xizmatlari ham bugungi kunda rivojlanib bormoqda. O'quv strategiyalari bo'yicha maslahatchi ta'lim oluvchining jismoniy imkoniyatlari, nogironlik bilan bog'liq ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda ta'lim oluvchi bilan birgalikda kerakli o'quv strategiyalarini ishlab chiqish yoki takomillashtirishga mo'ljallangan mahsus

mashg'ulotlar ketma-ketligi rejasini yaratadi.

Yurtimizda ushbu amaliyotni o'quv jarayoniga tadbiq etish yuzasidan bugun yechimini kutayotgan masalalar bisyor. Ayni vaqtda, o'qituvchilarning aksriyati o'quvchilarga faqat ta'lim mazmunini sifatli yetkazib berish bilan cheklanib qolayotgani sir emas. Mavzu miqyosida belgilab olingan ma'lumotlar sifati birinchi o'ringa ko'tarilgan ayni vaqtda, mazkur ma'lumotni o'quvchi qay darajada o'zlashtira olishi ehtimolini prognozlash biroz e'tibordan chetda qolmoqda. Innovatsion g'oyalar bilan boyitilgan mazmunni qanday usullar, strategiyalar yordamida "hazm" qilish usullarini o'quvchiga o'rgatish, shakllantirish va takomillashtirish borasida yangi izlanishlar olib borilishi maqsadga muvofiq.

Pedagoglar uzluksiz ta'lim jarayonining eng muhim bo'lagi sifatida o'z faoliyatini doimiy ravishda rivojlanib, o'zgarib boradigan ijtimoiy-iqtisodiy hamda kasbiy sharoitlarga moslashtirib borishi, mahoratini, kasbiy va shaxsiy kompetentligini rivojlantirishi uchun yangiliklarni ijod qilishi lozim. O'qituvchi doim kasbiy bilimini boyitish, ko'nikmalarni uyg'unlashtirish, amalga oshirish kabi yangi bilim va tajribalarga ochiq bo'lishi muhim. Samarali ta'lim atributlarini tushunishda har xil turdagi o'quvchilarga yordam beradigan strategiyalarni o'rganish, o'rgatish, ijod qilish, diognozlash ko'nikmasini har bir o'qituvchining kasbiy komponentlariga kiritish muvafaqqiyatli ta'lim jarayonini kafolatlashi prognoz qilinmoqda.

L.S.Viygotskiyning ta'lim va rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlik haqidagi kontseptsiyasida [6.94] o'quv jarayoni. olingan nazariy bilimlar orqali amalga oshiriladi. Biroq, ta'lim faoliyatining o'zi pirovardida birgina bilim olishga emas, balki muayyan faoliyat turlarini shakllantirishga qaratilgan jarayon ekanligiga urg'u beradi. Bugungi kunda rivojlangan davlatlarda o'quv faoliyatini shakllantirish va rivojlantirish jarayoni ta'lim faoliyati

